

ויקרא פרשת תזריע פרק יב

(ב) דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְלִלְדָה זָכָר וְטִמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימִי נִדְתָּ דֹתָהּ תִטְמָא:

רש"י ויקרא פרשת תזריע פרק יב

(ב) אשה כי תזריע - אמר ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף:

משנה מסכת אבות פרק ג

[א] עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא:

חומש גור אריה ויקרא פרק יא

[א] אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ אִמֹּר רַבִּי שְׁמַלְאִי כו'.

בויקרא רבה (י, ב). דאם לא כן, למה מקדים פרשת בהמה חיה ועוף לפרשת תורת האדם, אלא 'כשם וכו''. ואף על גב דגבי בריאה מפרש בגמרא בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין נח). שאם יתגאה אדם אומרים לו אפילו יתוש קדמך, דבשביל זה נברא אדם אחרון למעשה בראשית, ועוד יש טעמים אחרים שם, ואם כן קשיא, כיון דאותן טעמים לא שייכים (כאן), אם כן בתורתן למה מקדים בהמה חיה ועוף לתורת האדם. ודוחק לומר אידי דמקדים ביצירה מקדים נמי בתורה, דלשון 'כשם' לא משמע הכי, דהווי ליה לומר 'כיון דהקדים יצירת בהמה חיה ועוף וכו'', ויש לומר, דגם תורתן איך יהיו מתנהגים הוא דבר דומה לבריאה, כמו שהבריאה הוא תיקונים, הכי

רק על ידי התורה, שהיא מתקן העולם, והוא עיקר תיקונו. ואם לא יקבלו — יחזור לתוהו ובוהו, שאין כאן תקוה ולפיכך הכל שם בריאה הוא⁸.

ואם תאמר, אם כן היה להקדים גם כן "אדם כי יהיה בו צרעת" (י, ג), דמיירי גם כן בזכר, ואילו "אשה כי תזריע" לא איירי רק באשה, ואשה נבראת באחרונה¹⁰, ויש לומר, דאדרבא, האשה נבראת תחלה, כי אף על גב לענין שלקח צלע מצלעותיו (נלאשם ג, כב) זה היה אחר בריאת האדם, סוף סוף בריאת חוה תחלה, דהא כתיב (נלאשם ג, ג) "זכר ונקיבה בראם ויקרא את שמם אדם"¹¹, כי נמצא כי קודם לכן מיד¹² נבראת הנקיבה דיו פרצופין (נ"ר ג, ב), ויצירת הנקיבה תחלה. שכן נותן סדר הבריאה; הבהמה, ואחר כך האשה, ואחר כך הזכר, כיון שאתה רואה שהיצירה היה לעולם אשר יותר במדרגה — כאחרונה¹³, גם כן כאן היה באחרונה הזכר, שהוא יותר

נמי תורתם היא תקון הווייתם. לכך, כשם שמקדים בבריאה חיה ועופות — הכי נמי בתורתן, דאין התורה אלא גמר תיקונים. ובשביל כך אמרו (שנת פח). הוסיף ה"א בשישי (נלאשם ג, ב) לומר שכל מעשה בראשית היו תלויים ועומדים עד ששי בסיון, אם יקבלו ישראל התורה — מוטב, ואם לאו — יחזור לתוהו ובוהו. וזהו מפני שאין גמר בריאתו נמי תורתם היא תקון הווייתם. לכך, כשם שמקדים בבריאה חיה ועופות — הכי נמי בתורתן, דאין התורה אלא גמר תיקונים. ובשביל כך אמרו (שנת פח). הוסיף ה"א בשישי (נלאשם ג, ב) לומר שכל מעשה בראשית היו תלויים ועומדים עד ששי בסיון, אם יקבלו ישראל התורה — מוטב, ואם לאו — יחזור לתוהו ובוהו. וזהו מפני שאין גמר בריאתן

מחולקות, ולכל פרשה דיבור מיוחד²⁰, שם מקדים לפי סדר הבריאה²¹, אבל כאשר נכלל בדבור אחד¹⁹, הם כאילו נכתבים שניהם ביחד²², מקדים הדבר שהוא עיקר יותר²³, ויש בזה דברים גדולים בדברי רבי שמלאי, דסבירא ליה שמן הדין יש להקדים בין בבריאה ובין בתורה בהמה וחיה ועוף לאדם, לפי שהתורה וכן הבריאה נוהגת בדברים אלו כאשר הם נמצאים²⁴, כי האדם מציאתו יותר צנוע ונסתר²⁵, ולפיכך הוא בא באחרונה²⁶, וזה יורה על מעלת האדם²⁷, ואין להאריך:

חשוב¹⁴. ומזה הטעם אמרו רז"ל (ידיה פס): שהאשה ממהרת להיות גדולה יותר מהאיש, דהכת בת י"ב ויום אחד, והבן כן י"ג ויום אחד, שזהו תשלום גדלות¹⁵. וכל זה, שכל דבר שלם יותר — בא באחרונה שלימותו¹⁶. ולפיכך יצירת הזכר באחרונה, לא בראשונה. ואם תאמר, מאחר לפי סדר הבריאה מקדים הפרשיות, אם כן הוי ליה להקדים העופות קודם הבהמה¹⁷, כמו שהיה בבריאה¹⁸, ויש לומר, כיון דכלל הכתוב בהמה ועוף בחד פרשה¹⁹, אדרבא, יש להקדים פרשת תורת הבהמה. כי בודאי בכל מקום שהם פרשיות

ויקרא רבה (וילנא) פרשת מצורע פרשה טז

א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד (משלי ו) שש הנה שנה ה' ושבע תועבת נפשו ר' מאיר ורבנן ר' מאיר אומר שש ושבע הרי י"ג ורבנן אמרי שבע מקיימין ושבע דכתיב זו שביעית שקשה כנגד כולם ואיזה זה משלח מדנים בין אחים ואלו הן (שם/משלי ו') עינים רמות לשון שקר וידים שופכות דם נקי לב חורש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים ואמר רבי יוחנן וכולן לקו בצרעת עינים רמות מבנות ציון דכתיב (ישעיה ג) יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומסקרות עינים דכתיב (שם/ישעיהו ג') ושפח ה' קדקוד בנות ציון דהוויין שייפין ברומחין ומהלכין בגסות הרוח ותלכנה נטויות גרון שהיתה אחת מהן לובשת תכשיטיה והיתה מטה גרונה בשביל להראות את תכשיטיה מסקרות עינים רבי מני דקיסרי אמר שהיו מסקרות עיניהם בסיקרא וריש לקיש אמר בקולריא אדומה (שם/ישעיהו ג') הלך וטפוף תלכנה כשהיתה אחת מהן ארוכה היתה מביאה שתי קצרות אחת מכאן ואחת מכאן כדי שתראה ארוכה וכשהיתה אחת מהן קצרה היתה מביאה שתי קצרות והיתה נותנת ברגליה קונדיריקון עבה כדי שתראה ארוכה (שם/ישעיהו ג') וברגליהם תעכסנה רבי אבא בר כהנא אמר שהיתה צורות דרקון במנעליה ורבנן אמרי היתה מביאה שפופרת של ביצה והיתה ממלאה אותה אפרסמון ונותנת אותה תחת עקיבה במנעליה וכשהיתה רואה כת של בחורים היתה רופסת עליה והיתה אותו הריח מפעפע בהן כארס של עכנה והיה הקב"ה אומר לישעיה מה אלו עושות כאן יקומו ויגלו מכאן והיה ישעיה אומר להם עשו תשובה עד שלא יבוא עליכם שונאים אמר אם יבואו שונאים עלינו מה יהיו יכולים לעשות שנאמר (ישעיה ה) האומרים ימהר יחישה מעשהו למען נראה דוכוס אחד רואני ונוטל אותי אפרכוס רואה אותי ונוטל אותי איסטרטליטוס רואה אותי ומושיב אותי בקרון הוי (שם/ישעיהו ה') ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה ונדע דמן הוא דקיימא דילן או דיליה כיון שגדלו עונות באו השונאים היו מתקשטות ויוצאות לפנייהם כזונות דוכוס ראה אותן ונטלן אפרכוס ראה אותן ונטלן אסטרטליטוס ראה אותן ונטלן ומושיב אותן בקרון אמר הקב"ה לא קיימא דילי וקיימא דילהון מה עשה (ישעיה ג) ושפח ה' קדקוד בנות ציון ר"א ור' יוסי ברבי חנינא ר"א אומר הלך בצרעת כדכתיב (ויקרא יד) ולשאת ולספחת ר' יוסי בר חנינא אמר העלה על ראשם משפחות משפחות של כנים רבי חייא בר אבא אמר עשאן שפחות מכודנות מהו מכודנות אמרן משעבדן ר' חייא וחילפא בר אידי בשם רבי יוסי אמר מהו ושפח שמר משפחותיהם כדי שלא יתערב זרע קדש בעמי הארצות אמר הקב"ה יודע אני שאין או"ה בדילין מן הצרעת מה עשה ה' פתחן יערה רמז הקדוש ב"ה למעיניהם והיא מוציאה דם וממלא הקרון דם והיה אותו שלטון נועצה ברומח ונותנה לפני הקרון והיה קרון עוברות עליהן ומרמסן הוא שירמיה אומר (איכה ד) סורו טמא קראו למו ר"מ אומר לשון יוני הוא סירון סירון, לשון שקר ממרים דכתיב (במדבר יב) ותדבר מרים ואהרן במשה ומנין שלקתה בצרעת שנאמר (שם/במדבר י"ב) והענן סר מעל האהל והנה מרים מצורעת כשלג, וידים שופכות דם נקי מיואב שנאמר (מ"א = מלכים א' = ב) והשיב ה' את דמו על ראשו ומנין שלקה בצרעת שנאמר (ש"ב = שמואל ב' = ג) יחולו על ראש יואב זב ומצורע לב חורש מחשבות און מעוזיה שביקש לבוז כהונה גדולה ומנין שלקה בצרעת שנאמר (מ"ב = מלכים ב' = טו) וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו, ורגלים ממהרות לרוץ לרעה מגיחזי שנאמר (שם/מלכים ב' = ה) ויאמר גחזי נער אלישע ומנין שלקה בצרעת שנאמר (שם/מלכים ב' = ה) וצרעת נעמן תדבק בך, ומשלח מדנים בין אחים מפרעה ששלח מדנים בין אברהם לשרה ומנין שלקה בצרעת שנא' (בראשית יב) וינגע ה' את פרעה ארשב"ג פעם אחת הייתי מהלך בדרך מטבריא לצפורי מצאני זקן אחד ואמר לי כ"ד מיני שחין הן ואין לך קשה לתשמיש המטה חוץ מבעל ראתן בלבד אמר רבי פדת ובו לקה פרעה לפיכך היה משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע תניא אמר ר' יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים כ"ד מיני שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוי תנינא הקיז דם ושמש מטתו הוין ליה בנים נכפין וכו' אמר ר"י הזהירו מזבובי בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בגויה ר"א לא עייל באהליה ר' אמי ור' אסי לא הוו אכלין ביעא דיליה ועל זה נאמר זאת תהיה וגו'.

פירוש מהרז"ו

ב"ר חייא ב' שכל הלילה היטה שמוחה על פניה והתעצמה כנגד אברהם וגם גלתה לפרעה שהיא חשה אכזרס ולא אחותו וכל אלו דברי מדנים ולשון התחנומה בסיומן ד' לפי שנטל ע"ה מהגהה והיינו המדנים שהפרידס: ארשב"ג: עיין כתובות דף ע"ז וירושלמי כתובות סוף פרק המדיק וב"ר פרשה מ"א שם: